

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา

Key Success Factors in Agro-Tourism Management :
A Case Study of Agro-Tourism in
Nakhon Ratchasima Province

ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล¹ และ ประนิทศ ภูษิต²
Thanawat Patthamaritthikul¹ and Pranithas Phookheed²

Article History

Receive: May 27, 2024

Revised: August 19, 2024

Accepted: August 21, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 4 คน 2) ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ วิธีวิทยาการศึกษาแบบเรื่องเล่าและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการนำจุดเด่นและแก่นคุณค่าทางการเกษตรเป็นจุดขายของสวน รวบรวมองค์ความรู้ทางการเกษตร สามารถจัดการการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเกิดความประทับใจ 2) เหตุปัจจัยปัจจัยอันนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย ตนเอง (เกษตรกร เจ้าของสวน) การบริหารจัดการแหล่ง (สวนเกษตร ฟาร์มเกษตร ศูนย์เรียนรู้) และเครือข่ายความร่วมมือ ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นหลักเกณฑ์ข้อมูลในเชิงวิชาการสำหรับผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นต้นแบบเพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการหลักกระบวนการในการพัฒนาระดับพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมให้ทราบปัญหาและช่องว่างในการจัดการเพื่อสามารถพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ; แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ; การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ; เกษตรทฤษฎีใหม่ ; เกษตรอินทรีย์

¹อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, Lecturer, Faculty of Science and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Isan

²อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, Lecturer, Faculty of Liberal Arts, The Eastern University of Management and Technology

*Corresponding Author E-mail: Pranitas022@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to study the context of Agro-tourism management and the factors for success in agricultural tourism management. This research was qualitative research. The sample groups used in this study include (1) 4 entrepreneurs and agricultural owners that successfully managed agricultural tourism in Nakhon Ratchasima, 4 people (2) representatives from government sectors 2 people and (3) tourism experts 2 people. The research tools were narrative approach and in-depth interviews. The data were analyzed used narrative analysis and descriptive analysis. Firstly, the research results found that the 4 Agro-tourism areas are efficiently capable to manage with the stakeholders' networks. The information of distinctive agricultural features has been presented for adding values of agriculture and gather agricultural knowledge that can manage tourism throughout the year. The arrangement to welcome tourists both organizing various tourism activities and selling quality products for tourists to experience knowledge, fun, enjoyment and impressed. Secondly, this research found 4 main success factors for organizing Agro-tourism. These consist of entrepreneurs (farmers, agricultural owners), knowledge and resources management (agricultural gardens, agricultural farms, learning centers), and cooperation networks. The results of the study can be used as a basis prototype on academic criteria data for entrepreneurs and agricultural owners, using research results as a model to analyze their managing status. Consequently, the principles of developing processes and the environmental analysis prototype for understand problems and managing gaps in order to develop Agro-tourism effective.

Keywords : Factors for Success ; Agro-Tourism Attractions ; Agro-Tourism Management ; The New Theory of Agriculture ; Organic Farming

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ การไหลเวียนของแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมบริการ การหวนคืนถิ่นฐานภูมิสำเนาที่เป็นเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ ส่งผลให้เกิดการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตโดยรัฐเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการพัฒนาด้านวัตถุ เน้นสร้างความพึงพอใจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในทางลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน คนในชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร อีกทั้งชุมชนยังขาดภูมิคุ้มกันที่จะเห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง (Esichaikul, 2014) จากผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อค้นหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองความต้องการ และทดแทนการท่องเที่ยวแบบเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาที่ได้มีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวทางเลือกที่มี ชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ท่องเที่ยวสีเขียว ท่องเที่ยวชีวภาพ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Sarobol, 2003) รวมทั้งการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนและท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักแก่ชุมชนให้เกิดความหวงแหนและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการฟื้นฟูวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตต่างๆ และสามารถเป็นภูมิทัศน์ทางานกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังจะแทรกแซงวัฒนธรรมของชุมชน (Aneksuk, 2016) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุน เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพทางการเกษตร มีภูมิปัญญาทางการเกษตร การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการจัดการให้มีการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการสัมผัสกับธรรมชาติ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ร่วมกับเกษตรกร เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ทางอาชีพ เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Choibamroong, 2011) รูปแบบการท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็นบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เข้าด้วยกัน การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีเกษตรจึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกร ผสมผสานกับกิจกรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อการเรียนรู้และศึกษาประสบการณ์ด้านเกษตรกรรม

การดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในช่วงระยะที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) ที่ได้มีการน้อมเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว จากฐานทรัพยากรที่ความอุดมสมบูรณ์พร้อมในประเทศ โดยมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันรอบด้านในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566-2570) ที่ได้กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็ง ยืดหยุ่น ยั่งยืน และการมีส่วนร่วม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยว และสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงระหว่างชุมชน เพื่อมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Experience) เพื่อมุ่งสร้างรายได้สู่สังคมอย่างเป็นธรรม พร้อมสร้างกลไกการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลชัดเจนในระดับพื้นที่ชุมชนและประเทศ กอปรกับในปี พ.ศ.2562 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผลักดันให้มีพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั่วประเทศ ส่งผลให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากกระจายทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ประสบปัญหาในหลายด้านและในหลายมิติ ที่ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลายๆ แห่ง ไปไม่ถึงฝัน ซึ่งปัญหาที่พบคือ ผู้ประกอบการ เจ้าของสวนเกษตรขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รูปแบบการให้บริการยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (Juniarta, 2019) และขาดเครือข่ายที่เหนียวแน่น จากปัญหาดังกล่าวส่งผลผู้ประกอบการ เจ้าของสวนเกษตรบางคนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะดำเนินการตามรูปแบบและมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางและกำหนดไว้ ไม่สามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในสวนเกษตรได้ และเป็นเหตุให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแห่งต้องปิดกิจการหรือยุติการดำเนินกิจกรรมไป และจังหวัดนครราชสีมาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีความโดดเด่นในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ เช่น ออท็อปอกซอง เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นที่ชื่อเสียงและได้รับที่นิยมนักท่องเที่ยว ออท็อปอกซอง เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในฐานะเป็นสถานที่ที่มีโอโซนติดอันดับ 1 ใน 7 ของโลก ที่มีความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและอากาศ ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กระทั่งพัฒนาเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Malahom et al., 2021) อีกทั้งพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมายังมีพื้นที่ทำการเกษตรและเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) สวนผักเกษตรอินทรีย์ สวนผักออร์แกนิก กระจายตัวอยู่ในจังหวัด อย่างไรก็ตามจากสำรวจข้อมูลของคณะผู้วิจัย พบว่า ในระยะที่ผ่านมาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาเกิดขึ้นใหม่เป็นดอกเห็ดในทั่วทุกพื้นที่ ตามนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่การเกษตรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เปรียบเสมือนการหว่านเพาะเมล็ดพันธุ์ในดิน ที่ต้นกล้าทุกต้นมีอัตราการเกิดและอยู่รอดแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของเมล็ดพันธุ์และสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกันกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขณะเดียวกันแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของในจังหวัดนครราชสีมาที่มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จและยุติการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยุติการทำการกิจกรรมคือ แหล่งท่องเที่ยวขาดความหลากหลายและความโดดเด่นดึงดูดใจขาดเครือข่ายความร่วมมือ เจ้าของสวนเกษตรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมถึงขาดการได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยอาศัยการถอดบทเรียนความสำเร็จจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่ดำเนินกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนันทนาการ สวนผักออร์แกนิก สวนผักเกษตรผสมผสาน และการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงขยายสู่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ได้ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเป็นแบบอย่างให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่น นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จ ถึงขั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อชมและทำกิจกรรมการเกษตร ชมธรรมชาติและวิถีชีวิตเกษตรกร เพื่อการผ่อนคลาย เรียนรู้จากการดูและการปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ผลของการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ชุมชนเกษตร จากการบริการท่องเที่ยวและจากการขายสินค้าเกษตร อีกทั้งทำให้เกิดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนและวัฒนธรรมของคนให้ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยมีพื้นที่เกษตรและกิจกรรมการเกษตร 2. เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาลักษณะของวิถีชีวิตเกษตรกร ประเพณีและวัฒนธรรม ได้สัมผัสบรรยากาศทางธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรในด้านการประกอบกิจกรรมการเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความรู้ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเกษตร และ 3. เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่ต้องมีความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้ทั้งตัวเกษตรกรและชาวบ้านในชุมชน (Esichaikul, 2014) ในการสร้างและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดเป็นรูปธรรม ควรพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ที่เป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับตั้งแต่เดินทางออกจากบ้าน จนกระทั่งเดินทางกลับถึงบ้าน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนช่วยให้นักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานตามสาธารณูปโภคและบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนานและพึงพอใจ (Patthamaritthikul & Promlung, 2022) ดังนั้นในงานนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้แนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์บริบทการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่มีหลักการพื้นฐานการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1. ตลาดการท่องเที่ยว 2. การขนส่ง 3. ทรัพยากรท่องเที่ยว และ 4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ร่วมกับมุมมองด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1) ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง 4) ปัจจัยด้านความมีมิติธุรกิจ และ 5) ปัจจัยด้านความปลอดภัย (Department of Tourism, 2014 ; Department of Agricultural Extension, 2019 ; Roman et al., 2020) ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ ในการรองรับในทุกๆ ด้าน โดย Department of Tourism (2024) ได้กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านศักยภาพเชิงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 คุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ และ 1.2 คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา และ 2. ด้านศักยภาพการเป็น

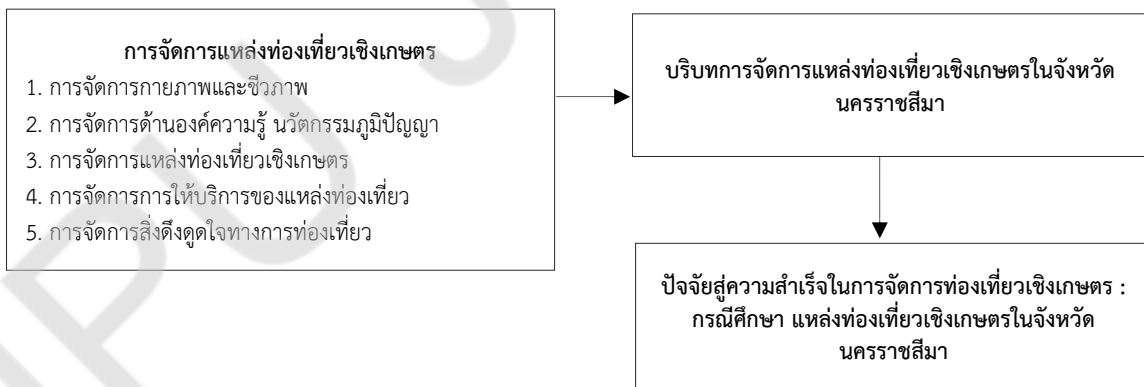
แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1 ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2.2 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 2.3 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Rakbumrung et al., 2022) ดังนั้นในงานนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้แนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการสังเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (Best Practice)

ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบยั่งยืน หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีความสมดุลกันระหว่างสภาพแวดล้อม คนในชุมชน และการสร้างรายได้ทั้งในรูปแบบตัวเงินหรือไม่ก็ตาม ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบสื่อได้ถึง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติ ของการพัฒนา 1. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจาย รายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมโดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย 2. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้ (Rakbumrung et al., 2022) ปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ อาจจะเป็นตัวชี้วัดที่เห็นได้ชัด แต่หากความสำเร็จไม่ได้ถูกกระจายไปยังพื้นที่ชุมชนโดยรอบ ก็เปรียบเสมือนต้นไม้ที่เพียงรากแก้ว แต่ขาดรากฝอยที่คอยยึดต้นไม้ให้มั่นคง ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความยั่งยืนจึงจำเป็นต้องพัฒนาบนหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินกิจกรรมที่มีความรับผิดชอบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Department of Tourism, 2024) เป็นแนวคิดหลัก (Core Concept) ซึ่งประกอบด้วย 1. การจัดการกายภาพและชีวภาพ 2. การจัดการด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา 3. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. การจัดการการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และ 5. การจัดการสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เพื่อทำการสังเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (Best Practice) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ใช้เป็นต้นแบบ (Best Practice) ในการศึกษาและสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1. ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในจังหวัดนครราชสีมา และนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกจากรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และกรีนมี ออร์แกนิกฟาร์ม จำนวน 4 คน 2. หน่วยงานภาครัฐบาลที่มีพันธกิจในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากเกษตรจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คน และ 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ 1. ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรจาก ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง จำนวน 1 คน อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม จำนวน 1 คน สวนผักปากช่อง จำนวน 1 คน และ กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม จำนวน 1 คน 2. ตัวแทนจากเกษตรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 คน 3. ตัวแทนจากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 คน และ 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิธีวิทยาการศึกษาแบบเรื่องเล่า (Narrative Approach) โดยให้ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรจากศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และกรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของ Department of Tourism (2024) ประกอบด้วย การจัดการกายภาพและชีวภาพ การจัดการด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความสำเร็จ ภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Department of Tourism, 2024) โดยคณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่า ความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามด้วยวิธีตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญได้เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยนัดหมายและลงพื้นที่ภาคสนามลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรทั้ง 4 แห่ง คือ ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และกรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม ในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยวิธีวิทยาการศึกษาแบบเรื่องเล่า (Narrative Approach) โดยให้กลุ่มตัวอย่างบอกเล่าเรื่องราวการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในสวนเกษตร โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ตั้งคำถามให้การเล่าเรื่องอยู่ภายใต้กรอบประเด็นของการศึกษา

2. คณะผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และกรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม ตัวแทนจากเกษตรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแทนจากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เพื่อเข้าสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนและกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้าแบบหลวม (Loosely Structure) สามารถปรับเปลี่ยนได้ตาม ความเหมาะสม ในประเด็นที่เชื่อมโยงกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความสำเร็จ เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์ปัจจัย

สู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึง 30 เมษายน พ.ศ.2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis) โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แยกแยะเป็นหมวดหมู่ ตีความ และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายแบบเล่าเรื่อง โดยนำเสนอข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษาย่อยเป็นเรื่องราวการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และกรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม
2. คณะผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำเสนอปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยรูปแบบวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาที่นำมาใช้เป็นต้นแบบ (Best Practice) 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และ กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม จากวิธีวิทยาการศึกษาแบบเรื่องเล่า (Narrative Approach) เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วย 1. ด้านกายภาพและชีวภาพ 2. ด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา 3. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 5. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Department of Tourism, 2024) และ 6. ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	รายละเอียด
1. ด้านกายภาพและชีวภาพ	ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง 1.1 มีพื้นที่ทั้งหมด 1 ไร่ 2 งาน 30 ตารางวา 1.2 มีการจัดสรรพื้นที่ใช้ประโยชน์โดยประยุกต์นำหลักแนวคิดตามเกษตรทฤษฎีใหม่ 1.3 มีสภาพแวดล้อมและจัดภูมิทัศน์ในรูปแบบบ้านสวน 1.4 มีบ้านไม้เก๋ายกใต้ถุนสูงแบบอีสานที่มีเอกลักษณ์ 1.5 บรรยากาศของสวนมีเอกลักษณ์สะท้อนความเป็นชนบทอีสาน 1.6 ภายในสวนปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินและจำหน่าย ไม่ยืนต้นปลูกไว้เป็นร่มเงา
	อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม 1.1 มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 40 ไร่ 1.2 ตั้งอยู่ในอำเภอวังน้ำเขียว แหล่งโอโซนที่ติดอันดับ 1 ใน 7 ของโลก 1.3 มีการจัดพื้นที่ให้มีมุมถ่ายรูปเช็คอินหลายจุด มีสวนดอกไม้นานาพันธุ์ และสวนองุ่นที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมและเก็บเพื่อเป็นของฝาก
	สวนผักปากช่อง 1.1 เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร ที่ดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรือนขนาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 6,700 ตารางเมตร 1.2 ภายในโรงเรือนแบ่งพื้นที่ 2 ส่วน คือ ส่วนหน้าที่ใช้เป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว 1.3 ภายในสวนทำการปลูกผักอินทรีย์
	กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม 1.1 เป็นฟาร์มสเตย์แบบครบวงจร บรรยากาศในฟาร์มมีกลิ่นอายความเป็นชนบทอังกฤษบนเนื้อที่ 28 ไร่ 1.2 เป็นฟาร์มที่เกษตรอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบ ปลอดภัย รวมถึงปฏิเสธพืช GMOs ทุกชนิด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	รายละเอียด
2. ด้านองค์ความรู้นวัตกรรมภูมิปัญญา	ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง 2.1 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินกิจกรรมเกษตรภายใต้ศาสตร์พระราชา 2.2 การทำเกษตรพอเพียง และเกษตรพึ่งพาตนเอง 2.3 การจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์โดยการปลูกป่า 5 ระดับแนวคิดตามเกษตรทฤษฎีใหม่
3. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม 2.1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเชิงนันทนาการ 2.2 เป็นแหล่งผลิตโอโซน (Ozone) ของฝากขึ้นชื่อของอำเภอวังน้ำเขียว 2.3 เป็นแหล่งผลิตสุราแช่พื้นเมือง ซาโต (Sato) ที่ผลิตจากข้าวหอมมะลิที่ปลูกในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จากกรรมวิธีการแช่ด้วยน้ำแร่เขาใหญ่วังน้ำเขียว
	สวนผักปากช่อง 2.1 ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร ที่ดำเนินกิจกรรมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ การใช้นวัตกรรมการผลิต การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ และยึดหลักความพอเพียง “มีกิน มีใช้ และสร้างภูมิคุ้มกัน” ผสมกับแนวคิดการทำเกษตรในเชิงธุรกิจที่ใช้ตลาดนำการผลิต
	สวนผักปากช่อง 3.1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับรองมาตรฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย หนึ่งในเส้นทางสายไหมซ์ เป็นต้น และมาตรฐานด้านการเกษตร เช่น มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มาตรฐานสินค้าเกษตร (สัญลักษณ์ Q) รางวัลชนะเลิศเกษตรกรดีเด่น เป็นต้น 3.2 นักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก คือ กลุ่มทัศนศึกษาและศึกษาดูงาน 3.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ สวนผักปากช่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้เผยแพร่ในสื่อช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Youtube และ สื่อโทรทัศน์ 3.4 สวนมีเครือข่ายพันธมิตรความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ทางด้านเกษตร และการท่องเที่ยว 3.5 อัตราค่าบริการนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะมีค่าบริการท่านละ 100 บาท 3.6 ในสวนแบ่งเป็น 5 ฐานเรียนรู้ประกอบด้วย ฐานที่ 1 เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่: การจัดการพื้นที่ ฐานที่ 2 (ต้นกำเนิด) ไข่ไก่อารมณ์ดี กำเนิดต้นกล้า ฐานที่ 3 การผสมดิน ฐานที่ 4 การปลูกพืชแบบอินทรีย์ และฐานที่ 5 เรียนรู้เรื่องการผลิตเชื้อไตรโคเดอร์มา ในการป้องกันกำจัดโรคพืช 3.7 ชีดสามารถรองรับในจำนวนที่เหมาะสมไม่เกิน 200 คน
	กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม 3.1 ฟาร์มกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน คือ นักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพชาวไทยและชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สวีเดน สิงคโปร์ ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว 3.2 ฟาร์มมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือทำ ได้แก่ นั่งรถไถชมฟาร์ม เดินเล่นชมฟาร์ม เก็บผลไม้จากสวน ปลูกผักออร์แกนิก ตามล่ามันฝรั่ง ให้อาหารสัตว์ 8 ชนิด และเก็บไข่ไก่ Cooking Class เป็นต้น โดยกิจกรรมออกแบบให้เด็กสามารถลงมือทำได้ และแต่ละกิจกรรมมีอัตราค่าบริการที่แตกต่างกัน 3.3 มีสินค้าออร์แกนิกเพื่อสุขภาพที่เป็นสินค้าแปรรูป Premium Homemade Grade ให้จำหน่ายกับนักท่องเที่ยว ได้รับการรับรองผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ โดย Organic Thailand และได้รับรองมาตรฐาน “อ.ย.” 3.4 การส่งเสริมการตลาด มีช่องทางการประชาสัมพันธ์หลัก 3 ช่องทางคือ Facebook Youtube และ เว็บไซต์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	รายละเอียด
4. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง 4.1 จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว ให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม ห้องน้ำ และมีเจ้าของสวน (คุณวิเชียร สักมะเรียง) เป็นผู้ให้ข้อมูลและนำชม
	อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม 4.1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4.2 จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวครบครัน ได้แก่ ลานกางเต็นท์ ลานกิจกรรม ห้องน้ำ ลานจอดรถ ร้านกาแฟ ร้านอาหาร บริการสถานที่งานจัดเลี้ยงและจัดงาน และห้องพักในหลายรูปแบบ ได้แก่ ที่พักแบบบ้านพัก แบบกระโจม แบบบ้านพักตากอากาศ และแบบลานกางเต็นท์ 4.3 การทำกิจกรรมภายในฟาร์ม จัดให้มีวิทยากรให้ความรู้ นำบรรยายและสาธิตวิธีการทำบริการ สวนผักปากช่อง 4.1 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว ลานจอดรถ ห้องน้ำ และร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก 4.2 การทำกิจกรรมภายในสวนจะมีวิทยากรให้ความรู้ นำบรรยายและสาธิต 4.3 มีร้านจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากสวนและของเครือข่ายจำหน่าย กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม 4.1 เป็นฟาร์มสเตย์ที่ดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรในเชิงธุรกิจ จึงจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ พร้อมให้บริการกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพักฟาร์มสเตย์สไตล์ชนบท อังกฤษ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ พาหะนำชมภายในฟาร์ม และมีวิทยากรให้ความรู้ นำบรรยายและนำทำกิจกรรมภายในฟาร์ม ตลอดจนบริการเสริมอื่นๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
5. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง 5.1 เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรที่น้อมนำหลักแนวคิดตามเกษตรทฤษฎีใหม่ มาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิต เป็นต้นแบบให้กับผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ และศูนย์เรียนรู้ยังได้รับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม 5.1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่เน้นการทำเกษตรเชิงนันทนาการมีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม 5.2 มีสภาพแวดล้อมที่ภูมิศาสตร์ที่มีอากาศดีและเป็นแหล่งโอโซน 1 ใน 7 ของโลก 5.3 บริเวณโดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงใกล้เคียงหลายแห่ง สวนผักปากช่อง 5.1 เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรที่นำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับงานด้านการเกษตร ในกระบวนการการผลิต จนสามารถเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ปลอดภัย ต่อผู้บริโภคและได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จากกรมส่งเสริมการเกษตร 5.2 เป็นศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หรือ ศพก. ของกรมส่งเสริมการเกษตร 5.3 โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเชื่อมโยงหลายแห่ง กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม 5.1 เป็นฟาร์มสเตย์ที่ทำเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร โดยเน้นการทำเกษตรออร์แกนิกในทุกห่วงโซ่การดำเนินกิจกรรมของฟาร์ม 5.2 โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเชื่อมโยงหลายแห่ง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	รายละเอียด
6. นิยามความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง “ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทองเป็นที่รู้จักและมั่นคงท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน ได้ถ่ายทอดความภูมิใจ ความสำเร็จการดำเนินตามศาสตร์พระราชา นั่นคือ การใช้ชีวิตที่มีความสุขบนสิ่งที่เรามี เมื่อคนพร้อม แหล่งพร้อม การท่องเที่ยวจะเป็นผลพวงที่เกิดจากความสำเร็จที่เราได้กระทำมา”
	อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม “อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์มสามารถสร้างรายได้ และกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น การทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของฟาร์มทำให้เกิดการจ้างงานของคนในพื้นที่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น ไวน์ ภายใต้อบเรนท์ โอโซน (Ozone) และสุราแช่พื้นเมือง ภายใต้อบเรนท์ ซาโต (Sato) เราเลือกใช้และซื้อผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต และให้ชาวบ้านสามารถรับซื้อผลผลิตภัณฑ์ไปขายสร้างอาชีพ ความสำเร็จของการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์มคือ รายได้ของฟาร์ม เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในพื้นที่”
	สวนผักปากช่อง “สวนผักปากช่องสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ แบ่งปัน และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักท่องเที่ยว คนทั่วไปที่สนใจในการทำเกษตร ทำให้ในพื้นที่ใกล้เคียงมีอาชีพและรายได้ที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมภายในสวน และสวนสามารถดำเนินกิจกรรมการเกษตรและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะไม่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว”
	กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม “นักท่องเที่ยวและลูกค้าที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจและกลับใช้บริการอีกครั้ง”

จากตารางที่ 1 จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้บ้านสวนสักทอง อุดมทรัพย์วิลเลจฟาร์ม สวนผักปากช่อง และ กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Department of Tourism, 2024) ประกอบด้วย ด้านกายภาพและชีวภาพ ด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว ผนวกกรรมกับมุมมองความสำเร็จการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นกรอบในการดำเนินการศึกษา สะท้อนภาพทัศน์การจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้เกิดข้อค้นพบคือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง มีรูปแบบการบริหารจัดการต่างกัน ตามบริบทของกิจกรรมการเกษตรและเป้าหมายการดำเนินการ แต่มีประเด็นจุดร่วมที่เหมือนกันคือ การเชื่อมโยงแหล่งสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวหลัก และมีประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้หลากหลายช่องทาง มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น มีการนำจุดเด่นและแก่นคุณค่าทางการเกษตรนำมาเป็นจุดขายของสวน มีการรวบรวมองค์ความรู้ทางการเกษตร มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเกิดความประทับใจ สอดคล้องกับ Department of Agricultural Extension (2019) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การให้ความสำคัญกับต้นทุนและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรการเกษตร ประเภทเกษตรกรรม การคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก ความสุนทรีย์ภาพ ความแปลกใหม่ และความเร้าใจสนุกสนาน นอกจากนี้เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนาแหล่งกิจกรรม การบริการ การตลาด และการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Rakbumrung et al. (2022) พบว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือ ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความยั่งยืนต้องสร้างความแตกต่างและเกิดคุณค่าใหม่ เพื่อให้

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประสบการณ์แปลกใหม่ และความประทับใจกลับไป หากมองนิยามความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลตอบแทนที่เม็ดเงินถือเป็นหลักยืนยันยืนยันในเชิงเศรษฐศาสตร์ และการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำก็ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่บอกถึงความยั่งยืนได้เช่นกัน

2. การศึกษาบริบทการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาที่ใช้เป็นต้นแบบในการศึกษา เกิดข้อค้นพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งมีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ตามลักษณะการทำเกษตร และรูปแบบการดำเนินงาน แต่ทุกแห่งมีจุดร่วมที่เป็นเหตุปัจจัยความสำเร็จที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ถอดบทเรียน และสังเคราะห์เหตุปัจจัยอันนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้ 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้

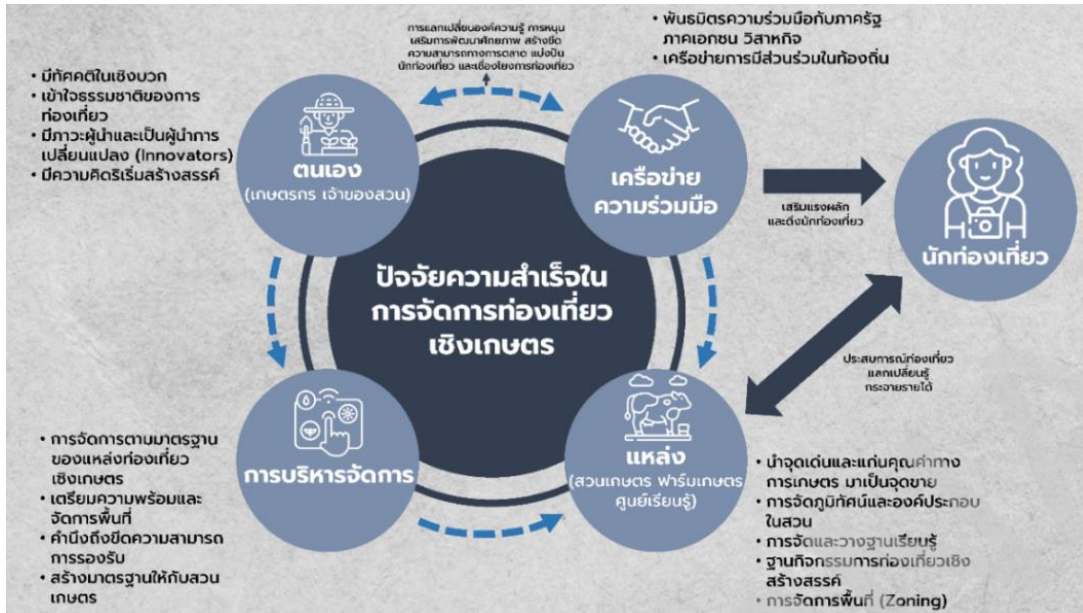
2.1 ตนเอง (เกษตรกร เจ้าของสวน) การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญหลักที่ทำให้สวนเกษตร ฟาร์มเกษตร ก่อตั้งเกิดเป็นศูนย์เรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรจึงต้องมีทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับการทำการเกษตรและการพัฒนาสวนเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าใจบริบทหรือธรรมชาติของการท่องเที่ยว หมายความว่านักท่องเที่ยวอาจไม่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมและรายได้เสริมภายในสวนเกษตรเท่านั้น ต้องมีภาวะผู้นำและเป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง (Innovators) ที่ดำเนินการจัดการเชิงรุก ก้าวทันสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง พัฒนาค้นหาและปรับ ประยุกต์สิ่งใหม่ในการจัดการ ในสวนเกษตรอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hasani (2021) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญในการการเปลี่ยนแปลง การให้ทันต่อความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กร ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร จึงจำเป็นต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ที่สามารถนำสวนเกษตรไปสู่ความสำเร็จ และสอดคล้องกับ Chumpoo (2022) กล่าวว่า ผู้นำจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ต้องมีความกระฉับกระเฉง ความเพียร ความกล้าในการตัดสินใจและมีความเชื่อมั่นในตนเองสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำมีระดับสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ได้อย่างดี และต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creator) หรือเป็นผู้ที่สามารถเปิดรับ ยอมรับและปรับเปลี่ยนสิ่งใหม่ได้อย่างรวดเร็ว มีความยืดหยุ่นสามารถมองประเด็นหรือปัญหาต่างๆ ได้หลายแง่มุม มีความคิดจินตนาการและเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรที่เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะช่วยให้สามารถพัฒนาและออกแบบรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้และสวนเกษตรให้เกิดความแตกต่าง สร้างความประทับใจ และประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้ Department of Agricultural Extension (2019) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีจากเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือกลุ่มเกษตรกร ดังนั้นตัวของผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรจึงเป็นปัจจัยแรกหรือเป็นสารตั้งต้นที่จะทำให้การขับเคลื่อนการทำงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ

2.2 การบริหารจัดการ ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรต้องวางแผนการจัดการสวนเกษตรฟาร์มเกษตร ตามมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ บนพื้นฐานบริบทและรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ให้มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การจัดป้ายบอกทางในการเข้าถึง จัดให้มีศูนย์ต้อนรับหรือพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โปรแกรมนำชมในสวน ยานพาหนะนำชม ฐานเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยว วิทยากรและผู้นำชมภายในสวน ห้องน้ำ ที่พัก อาหาร ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก เป็นต้น สอดคล้องกับ Patthamaritthikul & Promlung (2022) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนช่วยให้นักท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานตามสาธารณูปโภคและบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนานและพึงพอใจพร้อมกับคำนึงถึงขีดความสามารถในการรับได้ของแหล่งเพื่อลดผลกระทบต่อสวนเกษตรและประสบการณ์ในเชิงลบของนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการด้านการตลาดเป็นอีกประเด็นที่จะช่วยสร้างตัวตนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างขึ้น โดยต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของตนเองให้ได้ จะทำให้การพัฒนาการตลาดและเลือกใช้เครื่องมือการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sankae & Sornbandit (2019) พบว่าการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นตลาดเฉพาะ เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายและสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี การประชาสัมพันธ์จะเน้นเฉพาะกลุ่มที่มีความชอบหรือความต้องการเดียวกัน และนอกจากนี้การได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐานด้านการท่องเที่ยว มาตรฐานด้านการเกษตร และโลรางวัล เป็นสิ่งที่ช่วยการันตีความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรและการจัดการการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และเป็นสิ่งดึงดูดใจให้กับหน่วยงานและนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยือน

2.3 แหล่ง (สวนเกษตร ฟาร์มเกษตร ศูนย์เรียนรู้) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรต้องตั้งจุดเด่นและแก่นคุณค่าทางการเกษตร เช่น องค์ความรู้การทำเกษตร การทำเกษตรตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ การลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร การผลิตพืช เกษตรอินทรีย์ ผักออร์แกนิก เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร สินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น ที่เป็นตัวเอกนำมาเป็นจุดขายของสวนนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Thongkhot et al. (2020) กล่าวว่า การสร้างประสบการณ์เชิงพื้นที่ด้วยการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ การค้าหาอัตลักษณ์คั้นหารากลึกของท้องถิ่น (DNA) เพื่อสร้างความแตกต่าง จะช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสอดคล้องกับ Chenchitsin & Euajarusphan (2023) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต โดยการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้เหมาะสม ควรมีการส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายหาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนที่สามารถดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้แหล่งเป็นปัจจัยทางกายภาพที่นักท่องเที่ยวสัมผัสและจับต้องได้ และเป็นสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวได้เห็นเมื่อมาถึง การจัดภูมิทัศน์และองค์ประกอบที่สะท้อนและสอดรับในรูปแบบเดียวกันกับจุดเด่นและจุดขายของสวนจะช่วยสร้างความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว การจัดและวางฐานเรียนรู้ ที่ลำดับบอกเล่าเรื่องราวภายในสวน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ลงมือทำ จะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์และการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Patthamaritthikul & Promlung (2022) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามเกณฑ์ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรเน้นการให้ความรู้ สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการสื่อความหมาย เล่าเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และควรการจัดการพื้นที่ (Zoning) จัดทำแผนผังแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่การพักอาศัย พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมเองได้ ถนน ลานจอดรถ และควรทำป้ายสื่อความหมาย แผนผังของสวนจัดวางไว้ด้านหน้าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวมองเห็นได้ชัดเจน

2.4 เครือข่ายความร่วมมือ ถือเป็นตัวเสริมแรงขับเคลื่อนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับสวนเกษตรหรือศูนย์เรียนรู้ทั้งในมิติการทำเกษตรและการจัดการท่องเที่ยวการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสิ่งที่ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรต้องทำ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพันธมิตรความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน วิชาทกิจ ที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพ สร้างขีดความสามารถทางการตลาด แบ่งปันนักท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เป็นต้น สอดคล้องกับ Choibamroong (2011) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่มีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ การประชาสัมพันธ์และการให้ความร่วมมือกัน ก่อให้เกิดการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว และสอดคล้องกับ Lakbanchong (2019) กล่าวว่า ภาคิเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รับผิดชอบ ประเมินผลและทบทวนแผนและการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงสถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นภาคีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้หรือเป็นคลังข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ เพราะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่าย ทั้งผู้มีหน้าที่โดยตรงดังเช่น ภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงคนในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวจึงต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ให้ชุมชนหรือชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรม เกิดการกระจายรายได้และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน หรือที่เรียกว่า เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy) ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่อาจเติบโตแบบลุยเดี่ยวได้ ต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาหนุนเสริมและพัฒนาาร่วมกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรสามารถทำงานและเดินคนเดียวได้แต่อาจช้า หากมีพันธมิตรและเครือข่ายร่วมเดินเคียงข้าง จะทำให้ทุกอย่างก้าวการพัฒนามั่นคงไปได้เร็วและประสบผลลัพท์ความสำเร็จ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ที่มา: Patthamaritthikul & Phookheed (2024)

สรุปผลการวิจัย

ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แม้ว่าผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตรจะดำเนินกิจกรรมตาม กระบวนการและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ก็ไม่สามารถการันตีผลลัพธ์ได้ว่าทุกแหล่งจะประสบผลสำเร็จ เช่นเดียวกัน การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เพื่อมุ่งศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเรียนรู้ และถอดเรียนจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบอย่าง (Best Practice) ในจังหวัดนครราชสีมา และทำการสังเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาพบว่า

1. บริบทการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาทั้ง 4 แหล่ง มีรูปแบบการบริหารจัดการต่างกัน ตามบริบทของกิจกรรมการเกษตรและเป้าหมายการดำเนินการ คือ 1. ศูนย์การเรียนรู้บ้าน สวนสักทอง เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ประยุกต์นำหลักแนวคิดตามเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในพื้นที่ จนประสบความสำเร็จสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นต้นแบบถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ 2. อุทยานวิทยวลูเลจฟาร์ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงนันทนาการที่ดำเนินงานรูปแบบของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายในฟาร์มมีกิจกรรม ที่หลากหลาย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว 3. สวนผักปากช่อง เป็นศูนย์การเรียนรู้ ด้านเกษตรที่ถือเป็นต้นแบบการการทำธุรกิจเกษตร การใช้ตลาดนำการผลิต การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมด้านการเกษตรมาปรับ ใช้ในกระบวนการผลิต การทำเกษตรอินทรีย์ และยึดหลักแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ และ 4. กรีนมี ออร์แกนิก ฟาร์ม เป็นฟาร์ม สเตย์แบบครบวงจร ที่ทำฟาร์มเกษตรอินทรีย์อย่างเต็มรูปแบบ ดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรในเชิงธุรกิจและมีการกำหนดกลุ่ม ลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัด นครราชสีมา พบว่า เหตุปัจจัยปัจจัยอันนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย 1. ตนเอง (เกษตรกร เจ้าของสวน) ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร ต้องมีทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับการทำการเกษตรและ การพัฒนาสวนเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าใจธรรมชาติของการท่องเที่ยว มีภาวะผู้นำและเป็นผู้ดำเนินการ เปลี่ยนแปลง (Innovators) และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creator) 2. การบริหารจัดการ ต้องวางแผนการจัดการ ตามมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ คำนึงถึงขีด ความสามารถในการรับได้ของแหล่ง และการได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นสิ่งที่การันตีความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร 3. แหล่ง (สวนเกษตร ฟาร์มเกษตร ศูนย์เรียนรู้) ต้องดึงจุดเด่นและแก่นคุณค่าทางการเกษตรที่เป็นตัวเอกลำมาเป็น จุดขายของสวน การจัดภูมิทัศน์และองค์ประกอบในสวน การจัดและวางฐานเรียนรู้ที่ลำดับบอกเล่าเรื่องราว กิจกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการจัดการพื้นที่ (Zoning) และ 4. เครือข่ายความร่วมมือ สร้างพันธมิตรความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในจังหวัดนครราชสีมา สามารถใช้เป็นหลักเกณฑ์ข้อมูลในเชิงวิชาการสำหรับผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร นำผลการวิจัยไปใช้เป็นต้นแบบเพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการ หลักกระบวนการในการพัฒนาระดับพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์เรียนรู้เชิงเกษตร ตลอดจนสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์สภาพในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้ทราบปัญหาและช่องว่างในการจัดการเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ถึงฝันและประสบความสำเร็จในอนาคต นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลเป็นฐานพัฒนาเครื่องมือในการพัฒนา และส่งเสริมเกษตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการและเจ้าของสวนเกษตร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการของสวนเกษตรหรือศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบผลสำเร็จต่อไป
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเท่านั้น ซึ่งควรมีการทำการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการบูรณาการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมในทุกมิติการจัดการ การวิเคราะห์และยืนยันปัจจัยในเชิงสถิติ จะทำให้สามารถใช้เป็นหลักในเชิงวิชาการที่สมบูรณ์ขึ้น เพิ่มกลุ่มตัวอย่างและขยายพื้นที่ในการศึกษา

ข้อจำกัดการวิจัย

เนื่องงานวิจัยชิ้นนี้ได้ดำเนินงานโดยใช้ทุนส่วนตัวในการทำวิจัย คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องบริหารงานภายใต้งบประมาณที่มีอย่างจำกัด ส่งผลต่อการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลและทำกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ประกอบการและเจ้าของสวน ทำให้คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ กระทั่งดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์

References

- Aneksuk, B. (2016). *View Visit Home : Concepts and theories of cultural tourism*. Phitsanulok : Naresuan University Publishing House.
- Chenchitsin, N. and Euajaruspha, A. (2023). Perspectives of a Future Approach to Agrotourism in Thailand. *Suratthani Rajabhat Journal*, 10(1),1-20.
- Choibamroong, T. (2011). *9 Years And The Next Step In Thai Tourism Research*. Research Institute for Thai Tourism Development.
- Chumpoo, J. (2022). *A Study of Technological Leadership of School Administrators in the End of Thai Multicampus Groups Chiang Rai (Unpublished master's thesis)*. University of Phayao, Phayao, Thailand.
- Department of Agricultural Extension. (2019). *Promotion of agricultural tourism*. Retrieved June 2024, from <http://agrotourism.doae.go.th>.
- Department of Tourism. (2014). *A Handbook of assessing the quality standard of the agricultural tourism destination*. Bangkok : Department of Tourism.

- Department of Tourism. (2024). *Agrotourism Standard*. Bangkok : Guide to managing tourist attractions.
- Esichaikul, R. (2014). *Niche Tourism Management*. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University Press
- Hasani, A. (2021). *Technology Leadership of Private Islamic School Administrators under the Office of the Private Education Commission Narathiwat Area 2 (Unpublished master's thesis)*. Hatyai University, Songkhla, Thailand.
- Juniarta, P. A. K. (2019). Community Service of Agro Tourism In Sibetan Village. *International Journal of Community Service Learning*, 3(1),18-25. doi:10.2991/assehr.k.200115.053
- Lakbanchong, T. (2019). *The Development of Participation Model in Sustainable Agritourism Management of Na Muen Si Community, Na Yong District, Trang Province*. Songkhla : Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- Malahom, W., Taweekul, K. & Palinthorn, F. (2021). Factors influencing tourists' decision making on agro-tourism in Wang Nam Khiao district, Nakhon Ratchasima province. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 49 (4),1025-1033. doi:10.14456/kaj.2021.91.
- Patthamaritthikul, T. & Promlung, A. (2022). *Guideline Potential Development of Agro Tourism in Wangnamkhiao District Nakhon Ratchasima Province*. Nakhon Ratchasima : Rajamangala University of Technology Isan.
- Patthamaritthikul, T. & Phookheed, P. (2024). *Key Success Factors in Agro-Tourism Management : A Case Study of Agro-Tourism in Nakhon Ratchasima Province*. Nakhon Ratchasima : Rajamangala University of Technology Isan.
- Rakbumrung, W., Promyoo, T. & Chanda, K. (2022). The Influence of Quality Standards of Agritourism and Tourist Attraction Management Affecting the Sustainability of Agritourism. *SAU Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1),91-103.
- Roman, M., Roman, M. & Prus, P. (2020). Innovations in Agritourism: Evidence from a Region in Poland. *Sustainability*. 12(12),1-21. <https://doi.org/10.3390/su12124858>.
- Sarobol, S. (2003). *Community-Based Tourism: Concepts and Experience in Northern Thailand*. Bangkok : wanida : Press.
- Sankae, N. & Sornbandit, W. (2019). *Agro-tourism Management Styles in Chanthaburi Province*. Bangkok : The Thailand Research Fund. Bangkok, Thailand.
- Thongkhot, Y., Phuwanna, P. & Varindaravej, S. (2020). *Guideline for Creative Agriculture Tourism Activities Development of Ban Huai Somlan , Udonthani Province*. Retrieved June 2024, http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2563Vol11No1_26.pdf.